

БЕКІТЕМІН
«Балбөбек» бөбекжайы» КМҚК
менгерушісі
Қ.Д.Бақтыбаева
«01» 09 2025 жыл

**Психикалық дамудың тежелуі бар балалар үшін
білім берудің жеке жұмыс бағдарламасы
2025-2026 оқу жылы.**

Мақсаты: ауызша байланыстырып сөйлеуді және балалардың шығармашылық белсенділігін дамыту, фонетикалық есту мен толыққанды айту дағдыларын дамыту, оқудағы қарапайым дағдыларын қалыптастыру болып табылады.

Міндеттері:

- ауызша коммуникацияның лексико-грамматикалық құралдарын белсендендіру;
- қоршаған орта адамдарымен еркін қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру;
- түрлі іс-әрекетте ауызша байланыстырып сөйлеуді дамыту (диалогтік және монологтік);
- дұрыс дыбыс айтуды қалыптастыру;
- фонетикалық-фонематикалық түсініктерді қалыптастыру;
- қолдарды жазуға даярлау;
- түрлі тұрмыстық жағдайларда қарым-қатынас және жүріс-тұрыс мәдениетін тәрбиелеу;
- коммуникативті, ойын және түрлі іс-әрекет барысында шығармашылық белсенділікті, дербестікті, ұйымдастырушылық әрекетті дамыту.

Бағдарлама мазмұны
(мектепалды тобы 5 жастағы балалар)

Мерзімі	Арнайы түзетуші іс – әрекет	Арнайы түзетуші іс – әрекеттің міндеттері	Арнайы түзетуші іс – әрекетінде қолданылатын ойын түрлері
Коммуникативтік дағдыларды дамыту (аптасына 4 рет) Сөйлеуді дамыту және көркем әдебиет (аптасына 2 рет)		Импрессивті және экспрессивті сөйлеуді әрі қарай дамыту: қоршаған ортадағы түрлі заттарды сипаттау үшін қажетті заттардың атауын, әрекетін, сипаттамасын қолдана алуды дамыту; антонимдер, заттардың топталуы бойынша жалпылама сөздерді қолдану және түсіне алуды үйрету. Диалогтік және монологтік байланыстырып сөйлеуді дамыту: сурет құрастыруға үйрету; сызбаға сүйене отыра байланыстырылған, бірізді монологтік сөз айтуды құруға оқыту; кейіпкердің эмоционалдық күйін көрсете отыра, ересек адамның көмегімен әңгіменің жалғасын және соңының ойдан құрастыра алуға үйрету, «үстінде», «астында», «ішінде», «одан», «оған», «сонымен» шылауларын зат есіммен қоса қолдану дағдыларын бекіту; сөйлемді бірыңғай мүшелермен жазуды қалыптастыру, сөйлемде жекеше және көпше түрдегі, септіктегі сөздерді келістіре алуды бекіту; етістіктерді қосымшалармен құрастыру білігіне үйрету; көпше түрдегі зат есімнің ілік септігінде дұрыс қолданылуын бекіту. Коммуникативтік дағдыларды дамыту: 3-4 сөзден тұратын сұрақтар бойынша диалогтік қарым-қатынасты дамыту; сөз сөйлеуді өз мағынасы және логикалық екпіні бар, сөйлеу бөліктеріне бөлуді дамыту; сөйлеу ағымында сұрау дауыс	«Бұл не?», «Көңілді доп», «Не немен коректенеді?», «Мекенін тап», «Не жасырылғанын тап?», «Не үшін керек?», «Менімен қайтала», «Жыл мезгілдері»

		ырғағын ажырата алуды, сөйлеу кезінде сұрау сөздерін қолдана алуды үйрету.	
	Жазу мен сауат ашу негіздері (аптасына 1 рет)	Дыбыстың сөйлеу бірлігі ретінде түсінігін қалыптастыру: тілдік емес дыбыстарға назарын аудару, балаларда дыбысқа ерекше назарын аударуды қалыптастыру; Дыбысқа еліктеу, музыкалық аспаптар, шиқылдауыш ойыншықтарды қолданумен түрлі қаттылықтағы (қатты-ақырын), жоғарылықтағы (жоғары-төмен) дыбыстарды қабылдау кезіндегі есту зейінін дамыту; музыкалық аспаптарды қолдану арқылы «ұзын» және «қысқа», «қатты» және «ақырын дыбыстау» түсініктерін қалыптастыру, өйлеуге есту зейінін тәрбиелеу, есту зейініне, сөздің дыбыстық қатпарына есту зейінін дамыту, сөйлеу дыбыстарын тануға үйрету; Сөйлем құрылымын түсінуін қалыптастыру: сөйлемдегі сөздерді естуге ажыратуын, олардың санын және ретін анықтай алуын қалыптастыру; жеке сөздерді көрнекі бейнелейтін, көмекші орнын басушы құралдар ретінде – ұсақ текшелер, қолдана алуын үйрету. Сөздердің буындық бөлінуімен танысу. дауысты дыбыстарды белгілеу негізінде сөздердің буынға бөліну түсінігін балаларға үйрету; балаларды сөздердің буындық бөлінуіне, сөз ішінен буындарды белгілеуге, сөздердегі екпін белгісін қоюға, екпінді буынды табуға үйрету; балаларды «буын» терминімен және буынға бөлінудің графикалық жазбасымен таныстыру; бір буынды және екі буынды сөздерді ажырата алуға балаларды үйрету, бірге айтып және қолмен шапалақтап қарапайым сөздердің ырғағын жаңғырту және қабылдау; етістіктер жұбын айту кезінде 3-ші жақтың осы шақтағы жекеше түрдегі ашық рай формасындағы етістіктердің дыбыс буындық құрылымын жаңғыртуға үйрету.	«Қайсысы ұзын-қысқа», «Аңдар не жейді?», «Не кайда өмір сүреді?» «Мен бастайын, сен жалғастыр...», «Бір сөзбен аға», «Сиқырлы қорап», «Нүктелерді бастыр»

	Фонематикалық қабылдауды дамыту: сөздегі дыбыстың болуын анықтай алу икемділігін қалыптастыру; дыбысталуы бұзылмаған дыбыстарының, кейіннен түзету жұмысы жүргізілген дыбыстардың есту және есту айту дифференциясын жүзеге асыра алуын қалыптастыру. Фонематикалық талдаудың қарапайым формаларын дамыту: айтқаннан сөзді ерекше белгілеп, сонан соң сөзді буындарға бөлу, сосын- жеңіл айқындамадағы сөз аясында бір дыбысты ерекше ажырату арқылы қарапайым фонематикалық талдау дағдысын қалыптастыру; сөздің басында екпінді дауысты дыбысты айқындап көрсету; сөзден дыбысты айқындап көрсету, сөздегі соңғы және бірінші дыбысты анықтау; дыбысты белгілеу үшін арнайы белгілермен балаларды таныстыру (бейтарап түсті текшелер: ақшыл сары немесе сұр), сөздің фонематикалық (дыбыстық) құрылымының негізгі ерекшеліктерімен балаларды таныстыру; Фонематикалық түсініктерін қалыптастыру: педагогпен берілген дыбыстарға сөздерді таңдауына және іріктей алуына үйрету. Дыбыстарды интонациялық ерекшелеп белгілеу: созылыңқы айтуға келетін дыбыстардың айтылуына назарын аударту: ысқырық, ызың, үнді және басқалары, аталған дыбыстарды созылыңқы айтуға балаларды үйрету; дауыспен созып айтуға келмейтін дыбыстардың айтылуына назарын аударту: үзілмелі, еріндік.	
Дыбыстап айту (аптасына 1 рет)	Сөйлеу тіліндегі негативизмді жою: баламен эмоционалды қатынас орнату; баланы бірлескен әрекетке тарту және өзара әрекеттену дағдысын қалыптастыру. Баланы өз күшіне деген сенімділікке тәрбиелеу. Ойын әрекетіне деген қызығушылықты және ойынға қатыса білуді қалыптастыру; артикуляция мүшелерін дамыту. Еркін есту арқылы қабылдауды және зейінді қалыптастыру:	«Кім үлкен, кім кіші?», «Ал сенде не бар?», «Сөз ойлап тап» «Ненің дыбысы?» «Не қалай дыбыстайды?» Тіл ұстарту жаттығулары,

	сөйлеу тілдік емес дыбыстарға назар аудару:зейінін дыбысқа шоғырландыру; дыбыстың шығу көзін анықтау; дыбысталуы бойынша қарама-қарсы сөйлеу тілдік емес дыбыстарды салыстыру, дыбысталуы бойынша жақын сөйлеу тілдік емес дыбыстарды салыстыру; 2 сигналдың ішінен тұрмыстық шуды тани және ажырата білу икемділігін дамыту; музыкалық аспаптың ақырын және қатты дыбысталуын жіктей білу; Фонематикалық қабылдауды дамыту: Фонематикалық қабылдауды дамыту: контраст принципін бойынша оқшауланған дауысты дыбыстарды ажырату; артикуляциясы бойынша ұқсас оқшауланған дайысты дыбыс тарды ажырату; дыбысталуы бойынша жақын буындарды ажырату, Артикуляция мүшелерін дамыту: аркуляциялық аппараттың негізгі мүшелері туралы түсініктерді бекіту; артикуляциялық аппаратты еліктеу бойынша орындалатын артикуляциялық ойын жаттығуларын орындау процесінде дыбысты дұрыс айтуды қалыптастыруға дайындау; еліктеу бойынша мимикалық бұлшық ет қимылын дамыту. Артикуляциялық қимылдың кинестетикалық негізін қалыптастыру: ерін қалпы туралы түсінікті нақтылау, дауысты дыбыстардың артикуляциясындағы ерін қалпын анықтау, дыбыстарының артикуляциясындағы ерін қалпының өзгеруін анықтау; Артикуляциялық қозғалыстардың кинетикалық негіздерін қалыптастыру: қозғалыстың қажетті көлеміне бағытталған артикуляциялық моториканы дамыту бойынша статикалық жаттығуларды үйрету; ерінге арналған артикуляциялық жаттығулар, тілге арналған артикуляциялық жаттығулар; артикуляциялық аппарат мүшелерінің қозғалмалылығын дамыту; логопедтің үлгісі бойынша артикуляциялық қалыптарды орындау.
--	---

Артикуляциялық жаттығулар.

Сөйлеу тынысын алуға үйрету: физиологиялық дұрыс тыныс алуды қалыптастыру: еліктеу бойынша көкөттік кеуде-қабырғалық дұрыс тыныс алуға үйрету (бақылау үшін баланың алақанын пайдалану);

ауыздық тыныс шығаруды дамыту. Мақсатты бағытталған ауыздық тыныс алудың ұзақтығын дамыту, ауыздық және мұрындық жіктелген тыныс алуды шығару; бағытталған ауа ағынын қалыптастыру.

Дауыс күшін дамыту: ақырын және қатты дауысты пайдалана білуді дамыту; дауыс күшін өзгертуге үйрету, бір тыныс алғанда дауыскүшін ақырыннан қаттыға дейін өзгерту икемділігін бекіту.

Дыбыс айтуды қалыптастыру: дауысты дыбыстардың дұрыс айтылуын нақтылау. дауысты дыбыстар қатарын жеке, буында, сөзде, сөйлемде дауыс пен интонацияның әр түрлі күшімен қатты және ақырын айту икемділігін бекіту; әр түрлі фонетикалық жағдайларда ауыстырып, шатастырып алуы мүмкін дауысты дыбыстардың дұрыс айтылуын автоматтандыру және жіктеу;

ерте онтогенездегі дауыссыз дыбыстарды дұрыс айтуды нақтылау: м, м', н, н', п, п', т, т', к, к', ф, ф', д, д', в, в', б, б', г, г', әр түрлі фонетикалық жағдайларда дауыссыз дыбыстардың дұрыс айтылуын автоматтандыру және жіктеу;

Сөздің буындық құрылымын қалыптастыру:

қарапайым менгерілген сөздердің қарқынын қабылдауға және шығаруға (бір мезгілде айту және шапалақтау) үйрету; буындардың үйлесуін әр түрлі екпінде, интонацияда, дауыс күшінде айту; сөздерді бір мезгілде айта және шапалақтай отырып, таза айтуға берілген буындарды дыбыстауға үйрету; екі ашық буыннан құралатын сөздердегі ырғақтық суретті дұрыс бере отырып, сөздің буындық құрамын қалыптастыру;

Фонематикалық талдау мен жинақтауға үйрету: сөз құрамынан басындағы екпінді дауысты дыбыстарды ажырату;

	сөздің соңында естілетін дауысты дыбысты ажырату; сөздің ортасына естілетін дауысты дыбысты ажрату; екі дауысты дыбыстан тұратын дыбыс қатарын талдау.	
Күтілетін нәтиже	Сөйлеуді дамыту: жалпылама мағынасы бар сөздерді қолданады; дербес сөйлеу тілінде жай және күрделі сөйлемдерді қолданады; қатыстық сын есімдерді жасай алады; Жазу мен сауат ашу негіздері: «дыбыс», «сөз», «сөйлем» терминдері жайлы алғашқы түсініктері бар; сөздерді буындарға бөле алады; қазақ тілінің екі негізгі тобының – дауысты және дауыссыз, айрықша, танымды сипаттары жайлы алғашқы түсініктері бар; ересек адамның көмегімен сөздегі дыбыстың ретін орната алады; белгілі дыбыстық құрылымдағы сөздердің және екі дыбысты сөз тіркестерінің дыбыстық талдауын жүргізе алады; сөздің және дыбыстың ақырын және қатты, жоғары және төмен дыбысталу ерекшеліктерін талдай алады; Дыбыстан айту: дыбыстың шығу көзін анықтайды; дыбысталуы бойынша қарама-қайшы және жақын сөйлеу тілдік емес дыбыстарды салыстырады; есту зейінін қосады, әрекетті сигналдың әр түрлі дыбысталуына сәйкес орындайды; 2 сигналдың ішінен тұрмыстық шуды таниды және ажыратады; музыкалық аспаптардың ақырын және қатты дыбысталуын жіктейді; жеке дыбыстарды ажыратады; дыбысталуы бойынша жақын буындарды жіктейді; дыбысталуы бойынша ұқсас дыбысқа еліктеуді, сөздерді ажыратады;	